

Kuntaliiton hallituksen työvaliokunnan terveiset budjettiriiheen:

Kunnille siirtyvien työllisyys- ja kotouttamispalvelujen rahoitus turvattava, kuntatalouden näkymä heikkenee voimakkaasti

Kuntien syksyn budjettivalmistelua hallitsee talouden tiukkuus, joka aiheutuu pitkälti yleisen talouskehityksen vaimeudesta, kuntiin sote-uudistuksessa jääneiden kustannusten voimakkaasta kasvusta ja maksutulojen vähentymisestä. Tuoreiden tilastojen mukaan kuntien sivistystoimen maksutuotot vähenivät viime vuonna yli 6 prosenttia ja nettokäyttökustannukset kasvoivat 9,7 prosenttia. Kulujen kasvu oli voimakkainta suurissa kaupungeissa.

Kuntien talouden näkymät heikkenevät rajusti myös Kuntaliiton syksyn talousbarometrin ennakkollisten tulosten mukaan. Kuntien edessä on lähivuosina poikkeuksellisen suuri sopeutuspaaine, mikä tulee välittymään lähivuosina palveluiden leikkauksiksi ja veronkorotuksiksi. Soten varjossa tapahtunut kustannusten paisuminen korostaa menojen hillinnän tärkeyttä niin kuntien kuin myös valtion tulevaisuudessa päätöksissä.

Kuntien osuus hallitusohjelman suorista sopeutustoimista näytti hallituskauden alussa jäävän pieneksi. Vielä kevään kehysriihessä valtionosuuksien indeksijarrun rinnalla hallituksen kuntalinjaukset korostivat kuntien tehtävien ja veloitteiden karsintaa, uusien ja laajenevien tehtävien täysimääräistä rahoittamista sekä kuntahallinnon rahoitusaseman nostamista lähelle tasapainoa. Hallitus myös lievensi kehysriihessä sote-uudistuksesta kuntien valtionosuuksiin kohdistuvaa tuntuvaa leikkausta 277 miljoonalla eurolla.

Jatkovalmistelussa osa julkisia menoja karsivista uudistuksista on ajautunut kuitenkin selviin vaikeuksiin. Ministeriöt eivät ole valmistelleet tällä aikataululla riittävästi uutta, kuntien kustannuksia hillitsevää lainsäädäntöä. Lisäksi joidenkin toimenpiteiden säästöt ovat viivästyneet. Hallitus on lipsumassa

myös TE-uudistuksessa kunnille siirtyvien palveluiden ja laajenevan työttömyysturvan täysimääräisestä rahoittamisesta.

Lisäksi valtiovarainministeriö esitti budjettiehdotuksessaan kuntien laskennallisiin kotoutumiskorvauksiin yllättäen uuden, 58 miljoonan euron leikkauksen vuodelle 2025. Valtiontalouden vahvistamiseksi tehty leikkaus veisi kuntien kotoutumisen avustuksista pois noin kolmanneksen. Hallituksen säästöt iskevät kuntien rahoitukseen suoraan tai välillisesti myös väylähankkeissa, työllisyysmäärärahoissa sekä joukkoliikenteen, opetus- ja kulttuuriministeriön ja MAL-kuntien avustuksissa. Yleisen norminpurun varjolla kuntien valtionosuutta esitetään leikattavaksi 25 miljoonalla eurolla jo vuodesta 2025 lähtien ilman, että normeja vastaavasti kevennettäisiin.

Kaiken kaikkiaan kuntien valtionrahoitukseen uhkaa kohdistua ensi vuonna noin 100–150 miljoonan euron leikkaus, jonka vastineeksi hallitus ei ole kyennyt linjaamaan vastaavan suuruista tehtävien ja velvoitteiden karsintaa.

Pelkät leikkaukset kuntien valtionrahoitukseen eivät tuo julkiseen talouteen säästöä, jos palvelun kustannukset pysyvät ennallaan. Ilman tehtävien ja velvoitteiden keventämistä tuloleikkaukset johtavat veronkorotuksiin, lisävelanottoon tai kuntien muiden palvelujen, lähinnä sivistystoimen, leikkauksiin.

Kuntaliitto on huolissaan kuntien edellytyksistä huolehtia sivistyksen, hyvinvoinnin ja elinvoiman tehtävistä taloudellisesti kestäväällä tavalla. Koko julkisen talouden näkymä on mittavista sopeutus päätöksistä huolimatta edelleen erittäin heikko. Vaikka talouskasvussa on havaittavissa pieniä, positiivisia käänne merkkejä niin kasvu on vaimeaa, työttömyyden nousu ripeää ja julkisen sektorin alijäämä kasvaa edelleen. Alijäämä ei väisty edes koko hallituskaudella, jos näkymää tarkastelee ilman työeläkesektorin rahoitusvarallisuutta. Hallitukselta vaaditaan nyt priorisointeja ja reagoitiherkkyttä.

Kuntaliiton keskeiset ehdotukset budjettiriiheen:

- Kehysriihessä sovitun mukaisesti kuntien norminpurkua ja maksutalopohjan vahvistamista tulee jatkaa ja vauhtia kiihdyttää. Normien purun kustannusvaikutukset tulee laskea realistisesti. Julkista taloutta vahvistava 100 miljoonan euron vaikutus vuonna 2025 on mahdollista vain silloin, kun lait ovat voimassa heti vuoden 1.1.2025 alusta alkaen. Toistaiseksi esitetyt kuntien suunnitelmavelvoitteiden karsimiset ovat olleet vaikuttavuudeltaan hyvin vähäisiä. Henkilöstökustannuksiin vaikuttavalla normien keventämisellä saavutettaisiin väljyyttä palvelujen

tuottamiseen ja taloudellisia säästöjä sekä helpotettaisiin hallinnollista työtä ja osaavan henkilöstön saatavuutta.

- TE-uudistuksen tavoitteet työllisyyden lisääntymisestä ja pitkäaikais-työttömyyden vähentämisestä toteutuvat vain, jos uudistus toteutetaan sote-uudistuksen tapaan kustannusneutraalisti, palvelujen toteutukseen annetaan riittävät toimintavapaudet ja työllisyyspalveluiden asiakkaat ohjataan oikealle etuudelle. Työllisyyspalveluiden 37 miljoonan euron leikkauksen vastapainoksi on helpotettava työllisyyspalvelujen sääntelyä. Asiakaspalvelumallin norminpurkua ei pidä laskea kuitenkaan osaksi kuntien tehtävien ja veloitteiden yleistä 100 miljoonan euron norminpurkua.
- Valtiovarainministeriön esittämä 58 miljoonan euron leikkaus kuntien laskennallisiin kotouttamiskorvauksiin on peruttava, jos kotouttamisen kustannuksia ei pystytä karsimaan esimerkiksi palvelutoimintaa tehostamalla. Kuntien edellytykset huolehtia lakisääteisistä kotouttamisen palveluista uusien vastuiden myötä on varmistettava.
- Pitkään valmisteltu kiinteistöverouudistus kiinteistöjen verotusarvojen ja käypien arvojen eriytymisen poistamiseksi on saatava vihdoinkin eteenpäin. Valtaosa kuntien toiminnasta rahoitetaan verotuloilla, joten epätietoisuus kuntien toiseksi suurimman veromuodon tulevaisuudesta on saatava väistymään.
- Hallituksen tulee varmistaa, että liikenneinfran rahoitus on vaikuttavalla tasolla mahdollistaen väyläverkon pitkäjänteisen kehittämisen. MAL-sopimusten tarkoituksena on kestävä kasvun ja kaupunkikehityksen tukeminen ja myös valtion toimien tulee tätä edistää. Valtion omat tiehankkeet tulee lähtökohtaisesti rahoittaa budjetista sisällyttämättä niitä MAL-sopimukseen ja kuntien osarahoitukseen. Kuntien yhdyskuntarakentamisen rahoituspohjaa ei tule vaarantaa liikenteen rahoitusta eikä myöskään kuntien maaomaisuuden hallintaa koskeissa uudistuksissa. Pelkästään esitetty lunastuslain uudistus on nostamassa kuntien maanhankinnan kustannuksia huomattavasti. Nämä kustannukset on kompensoitava kunnille täysimääräisesti. Rakennusalan vaikeaan suhdannetilanteeseen ja asuntojen kysyntään vastaamiseksi myös valtion tukeman asuntotuotannon edellytyksistä on huolehdittava.

SUOMEN KUNTALIITTO